له مۆدێرنیتەوە بۆ پۆست مۆدێرنیتە

به باوەڕی «فۆکۆیاما» یەکێک له تایبەتمەندییەکانی مۆدێرنیتە، سەرکەوتوویی چەمکێکی تایبەته له دیاردەی سیاسی و سیاسەتیش، یانی سەرکەووتوویی تێگەیشتنێکی لیبراڵ له مۆدێرنیته. مۆدێرنیته بریتییه له دروست بوونەوەی جیهان بەپێی ئەسڵ و بنەڕەتەکانی لیبرالیزم، له ڕوانگەی «ئەلێکس کالینیکوس»دا مۆدێرنیته بریتییه له مۆدێرنیتەی سەرمایەداری، ئەمە شوناسی سەرمایەدارانەی کۆمەڵگای مۆدێرن و دەوڵەتی مۆدێرنه کە کەسایەتی و دەورگێڕانی سەرەکی ئەوان دیاری دەکا، «ئانتونی گیدینز» لەو کەسانەیە کە لەبەرامبەر هاوسەنگکردنی مۆدێرنیته لەگەڵ لیبرالیزم، یان مۆدێرنیته لەگەڵ سەرمایەداریدا وەستاوە. «گیدێنز» له حاڵەتێکدا له ڕادەبەدەر لەسەر دەنگ و ئەندێشەکانی مارکس له بیرمەندان و فەیلەسووفانی تر- داکۆکی دەکا، بەشێوەیەکی ڕەخنەگرانه لەسەر تایبەتمەندی، یان عادەتی چەند ڕەهەندیی مۆدێرنیتە، وێنە«عەلی»یه ئاڵۆزەکانی مۆدێرنیتە، مەنتیقی سەقامگیری «مۆدێرنیتە» و تایبەتمەندیی بنەڕەتی و پێویستی زاتی گۆڕانکارییە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکانیش پێداگری دەکا.

له ڕوانگەی «گیدێنز»ە وە چوار لایەن، یان ڕەهەندی سەرەکی سەقامگیر بۆ مۆدێرنیته هەیە:

أ- لایەنی سەرمایەداری (سیستمی بەرهەمهێنانی کالا بۆ بازاڕ کە تێیدا ئەو کارەی حەقدەستی دەدرێتێ بە چەشنێ کالا دادەنرێ).

ب- لایەنی پیشەخوازی (بەکارهێنان و کەڵک وەرگرتن له سەرچاوەکانی هێز جگە له هێزی بوونەوەر، یان مرۆڤ، ئەویش له ڕێی ئامراز و تەکنیکە پێکهێنەر و

دەیڤید هێلد
و/ له فارسییەوە: ئیسماعیل ئیسماعیل زادە
(بۆکان)

داهێنەرەکانەوە بۆ گۆڕین و ئاڵوگۆڕیی سروشت).

ج- لایەنی هێزی بەڕێوەبەری ئامادەکراو کە لە ڕێی چاودێری و پاراستنەوە سەقامگیر کراوە (کۆنترۆڵکردنی ئاگاداری و چاودێری و پێداچوونەوە بەسەر چالاکییەکانی جەماوەری هەڵسوڕاو لەلایەن دەوڵەت و باقی ڕێکخراوەکان).

د- لایەنی هێزی سەربازی «سەقامگیرکردنی ئامرازی گوشار و توندوتیژی بە دەستی دەوڵەت).

هیچ کام لەم بابەتە چوار ڕەهەندیە سەقامگیرەی مۆدێرنیتە لەجێی ئەوی تر دانانیشێ، چونکە فۆڕم و مەنتیقی هەرکامیان لەگەڵ فۆڕم و مەنتیقی سێ لایەنی تر جیاوازە، بۆ وێنە گەشەسەندن و پێگەیشتنی دەسەڵاتی سەربازی چەک و چۆڵ لەسەر فۆڕم و پێکهاتەی گەشە و کامڵبوونی سەرمایەداری و هەروەها لەسەر وێنەی توێژە و دژایەتی چینایەتیدا شوێنی داناوە و بۆتە یاریدەدەری سیستمی دەسەڵاتێک بۆ ئەوەی لە جێی سەرمایە دانیشێ- یانی یارمەتی داوە بەسەر هەڵدان و دەرکەوتنی سیستەمی مۆدێرنی دەوڵەتە نەتەوەییەکان. بەم پێیە بە سەرنجدان بە مەنتیق و پێگەیینی سەرمایەداری، ناتوانین بە هاسانی حاڵی بین لەم فۆڕم پێدان و خولقاندنی سیستەمی دەوڵەتە نەتەوەییەکان و دامەزراندنی سیستەمی هێمنایەتی و نەبوونی ئاسایش)ی نێونەتەوەیی.

«گیدێنز» پێی وایە هەرکام لە لایەنە سەقامگیربووەکانی چوار چەشنی ناوبراو هەڵگری کۆیەک لە ڕەوت و پێکهاتە-علّی- یە دیار و تایبەتەکانی خۆیانن، بەڵام بەگشتی ئەم چوار لایەنە چوارچێوەیەک دادەڕێژن بۆ ئەوەی لە بەشێک لە تایبەتمەندییە سەرەکییەکان، ڕەوتەکانی پێشکەوتن و گەشە و کێشە ئامادەکانی نێو کۆمەڵگای مۆدێرن حاڵی بین.

«گیدێنز» لەسەر ئەم بۆچوونەیە کە لێکدانەوەی مارکس سەبارەت بە میکانیزم و ئامرازەکانی بەرهەمهێنان و دانووستانی سەرمایەداری دۆزینەوەی فۆڕمەکانی «دەسەڵاتداری و چەوساندنەوەی چینایەتی تەنانەت ئەمڕۆکەش گرینگایەتی و هەنووکەیی خۆی پاراستووە، گەرچی«گیدێنز» پێی وایە کە لێکۆڵینەوەی مارکس زۆر گرنگە، بەڵام لە بیری مارکس و بە شێوەی تر لەمارکسیزمدا خاڵە شاراوەکانی، یان کەلەبەرەکان دەچنەوە سەر لایەنی جۆراوجۆری مۆدێرنیتە کە بریتین لە:

– هەڵسەنگاندنی دەسەڵات بەشێوەیەکی ورد و ئەرخەیان بەخش، بەتایبەتی دەسەڵاتی سەربازی و بەکارهێنانی ئامرازەکانی گوشار و توندوتیژی لەلایەن تاک و کۆمەڵگا و دەوڵەتەکانەوە.

لێکدانەوەی بە پەلە و نا دروست لەسەر دەسەڵاتی بەڕێوەبەر و ڕەنگدانەوەی ئەم جۆرە لێکدانەوەیە لە دەوڵەتە نەتەوەییەکاندا «خۆبواردن لە هەڵسەنگاندن، یان بەرچاوگرتنی سەرچاوە و فۆڕمە جۆراوجۆرەکانی دژایەتی و سیستماتیک کە نابێ وا بزانرێ کە بەشێوەی ڕاستەوخۆ لەگەڵ توێژەکان پێوەندی هەیە.

بە بۆچوونی «گیدێنز» دەبێ لە هەر کۆییەکی سەقامگیری مۆدێرنیتە وەکو هەرێمی دژایەتی، یان جیاوازی، تێ بگەن، بزووتنەوەی چینی کرێکار، یان بزووتنەوەی کرێکاری هەمیشە چەشنێ وەڵامی گشتییە بە ڕەوتی گۆڕانێک کە لە هەلومەرجی مۆدێرنەوە هەڵقولێبوو، مارکس بەهۆی هاوتاکردن، یان وەکو یەکدانانی سەرمایەداری لەگەڵ مۆدێرنیتە و وەکو یەک زانینی بەرەکانی چینی کرێکار لەگەڵ بەرژەوەندی پێشڕەو و پێشکەوتوو خوازانەی بە دوور لە تاقم و دەستەخوازی- یانی بە تێگەیشتن لە ڕوانگەی چینی کرێکاری وەکو ڕوانگەیەکی هەمە گر و جیهانی-لەم دوو بابەتە تەوەریە غافڵ بوو:

یەکەم: ئەوەی کە چەند جۆرە سیاسەتێک هەیە کە ناتوانرێ تەنیا هەر لە ڕوانگەی چینایەتییەوە لێی حاڵی بین.

دووەم: ئەوەی کە هەرچەشنە هەڵسەنگاندنێکی «ڕەخنەگرانە» لە مۆدێرنیتە، دەبێ هەڵگری دەلاقە، یان ڕوانگەیەکی زۆر بەر فراوان و بەربڵاوتر لە بەرژەوەندییە کرێکارییەکان بێ هەتا بتوانێ نوێنەرایەتی « سیستمێکی کۆمەڵایەتی و دادوەرانە» وە ئەستۆ بگرێ.

«گیدێنز» لە نێوان چوار لایەنی تەوەری مۆدێرنیتە و چوار جۆرە بزووتنەوەی کۆمەڵایەتیدا گەلێک دەدۆزێتەوە کە هەم پێکهاتەی ئەم چوار لایەنیەن و هەم لە دووبارە فۆڕم بەندی کردنی بەکارگێڕیان دەست و پێوەندی هەڵسووڕ دادەنرێن، ئەگەر بزووتنەوەی کرێکاری وەکو بەرهەمی بڕیاری سەرمایەداری وەڵامێکی ڕەخنەیی، یان کردەوەیەکی توندوتیژانە لە بەرامبەر «مۆدێرنیتەدا» سەرهەڵێنێ، بزووتنەوەی ناوچەیی بە بەرهەمی ئاوابوونی بزووتنەوەی ناوچە ناسی و قەیرانێکی دژ دادەنرێ کە بە دوای هاتنە ئارای پیشەخوازی وەڕێ کەوتووە.

لە سیستەمەکانی دەسەڵاتدا شوێن و جێگەی بزووتنەوەکانی مافی مرۆڤ نا سەلمێندرێن و هیچ چەشنە ئەرکێک وەخۆ ناگرن، کەچی بزووتنەوەی ئاشتیخوازی بەرهەمی پێکهاتەی هاوچەرخی هێزی سەربازی بووە و وەکو هێزێکی دیار لە بەرامبەریدا دەوەستێ.

ســــەبارەت بەم بزووتنەوانە، بە لێکدانەوەی بواری پێکهاتەیی سەردەمای تێپەڕین کە لەلایەن دامەزراوە مۆدێرنیتــەکــانەوە ئاراســتــە کــراون- ئەو ڕوانگە یان دەلاقەیەی کە «گیدێنز» پێی دەڵێ «ڕیالیزمی خەیاڵی» پێوەندیدانی ڕوانگە جێگرەکان دەبێتە چەمکسازی، یان نووسینەوەی چەمک بۆ شتێک کە دەتوانێ ببێتە ئەوپەڕی مۆدێرنێتە.

لە ئاستی خوارەوە چاومان بە بزووتنەوەی جێگیربووی مۆدێرنیتە دەکەوێ کە دەبێتە هۆی پێکهاتنی پرۆژەکانی داهاتوو هەروەها توخمی جێگیربووی سیستەمێکی پاش مۆدێرن.

«گــــیــدێنز» پێی وایە کــە ئەندێشــە دووبارەی سوسیالیزمی شۆڕشەکانی «١٩٨٩-١٩٩٠» بە مانای دۆزینەوەی پرەنسیپی سەقامگیر و جێگرە بۆ هەرکام لەلایەنە گرینگەکــانی مــۆدێرنیتــە. تەنیــا وەها دۆزینەوەیەک دەتوانێ ئێمە بەرە و ئەوپەڕ مۆدێرنیتە و دیمەنی نەرمی پاش مۆدێرن ببا. هەم هێنانە بەر زەینی وەها نەزمێک زۆر دژوارە و هەم بە ئاکام گەیشتنی وەها نەزمێک زۆر لەوە ئاڵۆزترە کە سوسیالیستەکانی پێشوو، یان ئارمانخوازانی بیریان لێدەکردەوە، بەڵام بزووتنەوە کۆمەڵایەتییە داهاتوخوازەکان و تێگەیشتن لە گەشەی سەقامگیری مۆدێرنیتە دەبنە هۆی دروستبوونی چەند ڕێیــەکی نوێ، کــەچی نەزمی پاش مــۆدێرن بۆ سەقامگیربوون نەزمێکی ئاڵۆز دەبێ، بەڵام «نەزمی پاش مۆدێرن» لە چوارچێوەی ئەو چوار ڕەهەندییە کە پێشتر ئاماژەی پێکرا، دەبێتە نیشاندەری بزووتنەوەیەکی باڵاتر لە مۆدێرنیتە.

لە هەلومەرجی هاوچەرخدا گەشەی شێواو و بێ قاعیدەی سەرمایەداری، دروست بە ڕادەی مانەوەی کۆمەڵگا سوسالیستە دەوڵەتیەکان بابەتێکی بێ قایە و متمانەی پێ ناکرێ. ئەگەر سوسیالیزم بە مانای «بەرهەمێکی تەواو گەڵاڵە دارێ» ئەوکات دەبێ ئاماژە بکەین کە ئەم سیستەمە ئیتر ناتوانێ درێژە بەکار بدا.

لە کۆتاییدا «گیدێنز» پێی وایە بەشێک لە بزووتنەوە تێکدەرەکان وەها بە ئیکۆ سیستمی زەویدا ڕۆچوون کە ئاوەژوو ناکرێنەوە، لە هەمان حاڵەتیشدا ڕێژەیەک دژ بە بزووتنەوەکان هەن کە لەلایەن کۆی سەقامگیربوونی نەزمێکی پاش مۆدێرنیتەوە پشتگیری دەکرێن و دەپارێزرێن. هەرچەندە بەهیچ چەشنێ وا دانانرێ کە ڕووداوەکانی جیهان بەرە و شوێنێ بڕوا کە ڕێگاکەی لەلایەن ئەمجۆرە (ڕوانگە ئارمانی) یانەوە دەستنیشان کرابێت. بەڵام «گیدێنز» پێی وایە کە سەرجەمی ئەو باسانەی ئەگەری بوونی ئەم بابەتە ئاراستە دەکەن لە زاتیــاندا دەتوانن کــاریگەر بن، بەم شــێــوەیە هەڵسەنگاندنی ڕەخنەیی سەبارەت بە مۆدێرنیتە وەکو پرۆژەیەکی حەقی وایە و بە هیچ چەشنێ خۆی لێ نادرێ.

لێرەدا بۆ تێگەیشتنی وردتر و باشتر لە چەمک و ماناکان کە لە وتاری بەردەستدا هاتە ئاراوە دەبێ وتاری «گیدێنز» سوسیالیزم، (مۆدێرنیتە و ئارمانخوازی» بخوێنینەوە و بە وردی ببخەینە بەرباس و لێکۆڵینەوە و سەرنج بدەینە ئەو هۆکارانەی کە «گیدێنز» بۆ خاڵەکانی خوارەوە پێشکەشیان دەکا، ئەم خاڵانە بریتین لە:

١- دۆزینەوەی تایبەتمەندی و دەست نیشانکردنی تایبەتمەندییەکانی مۆدێرنیتە وەکو دیاردەیەکی «چەند لایەنی».

٢- دابەشکردنی دەسکەوت و ئاستەنگ و بەرتەسکی چەشنەکانی بزووتنەوەی کۆمەڵایەتی.

٣- داکۆکیکردن لەسەر ئەوە کە سوسیالیزم ئیتر بە ڕادەی (زاڵبوون بەسەر سەرمایە) دانانرێ.

٤- ڕوانگەی «ڕیالیزمی خەیاڵی» یان ئارمانی ڕوانگەی «گیدێنز» سەبارەت بە لایەنی دووری مۆدێرنیتە.

بەرنامەی «گیدێنز» : لە مۆدێرنیتەوە بۆ پۆست مۆدێرنیتە

کۆی سەقامگیری مۆدێرنیتە	چەشنەکانی بزووتنەوەی کۆمەڵایەتی	مەترسییەکانی نەزمی نوێ	تواناییە سەقامگیرییەکانی ئەوپەڕ مۆدێرنیتە
سەرمایەداری	کرێکاری	ڕێکخراوە ئابوورییە سوسیالیزەکراوەکان	سیستمی ئەوپەڕی قاتی
پیشەخوازی	ئاوچەنشینی (دژی کەلتوور)	سیستمی چاودێری هەمەسازی	ئینسانی کردنی تەکنۆلۆژیا
دەسەڵاتی بەڕێوەبردن	مافی مەدەنی مافی مرۆڤ	نەزمی جیهانی ڕێکخراو	بەشداری دیموکراتیانە
دەسەڵاتی سەربازی	ئاشتی	هەڵگیرساندنی شەڕ	ئاوابوونی دەسەڵاتی سەربازی

وەڵامی ڕەخنەیی

داکــۆکــیکردنی «گــیــدێنز» لەســەر چۆنیــەتی چەند ڕەهەندی، یان چەند لایەنی مۆدێرنیتە، هەروەها لەسەر وێنەی جیــاواز و ئاڵۆزی (مــۆدێرنیــتــە) کــە باسی گۆڕانکاری و گەشە دەکا لە چەند لاوە لە گریمانەکانی تر سەرترە، بۆ وێنە ئەوگریمانانەی کە لەبەر داکۆکیکردن و ســەرنجــدانی یەک لایەنە بە زاراوە ئاشکراکــان (وەکــو شۆڕشی چینایەتی)، دەور و گرنگی بەرچاوی دامەزراوە تایبەتەکان (وەکو هێزی سەربازی) بەرچاو ناگرن، یان بە هیچی دەزانن، یان لەو گریمانانەی سەرترە کە حاڵی نابن

لە ڕۆڵی ئەو دیاردە تایبەتانەی پێوەندیان لەگەڵ بابەتە جۆراوجۆرەکان هەیە.

بەم پێیە بە سووک و هاسانی بە پەنای کێشە گرینگەکان (وەکو پێوەندی نێوان ئازادی ئابووری و ئازادی سیاسی)دا تێپەڕ دەبن.

بەمجۆرە ڕوانگەی «گیدێنز» سەبارەت بە پێوەندی و یەکێتی دوو لایەنەی دەوڵەتەکان و کۆمەڵگا و بۆچوونی ئەو لە بابەت تێکەوە پچڕان و تێکهەڵکشانی ئاستی نەتەوەیی و نێونەتەوەیی بۆ خۆگرتنی چاخی مۆدیرن بە بەراورد لەگەڵ زۆربەی ڕوانگە و بۆچوونە سەرەکییەکانی سەدەی نۆزدە و بیست کە باسی گۆڕانکاری کۆمەڵایەتی دەکەن، ڕوانگەیەکی پێشکەوتوو تر و گەشە خوازترە، ئەمەش دەبێ لە ڕەوتە ناوەکییەکانی پەیوەستی کۆمەڵگا یانی لەپێکهاتەکانی هێزی لیبرالیزم، یان پێوەندییە بەرهەمهێنەرەکانی مارکسیزمدا بدۆزرێتەوە. سەرجەمی ئەم گۆڕانکارییانەش لە زۆر بواردا شوێنی سەرهەڵدانی ئاڵوگۆڕی کۆمەڵایەتین. لەلایەکی ترەوە هەوڵی هەمیشەیی «گیدێنز» بۆ ئەندێشەی لایەنی دووری مۆدێرنیتە (Side Far) یانی سەرجەمی ئەو شتانەی دەکەونە ئەو پەڕی مۆدێرنیتەوە لە پەنای چەند تەوەرێکی سەقامگیردا، ڕوانگە و بۆچوونگەلێکی گرنگ هەم سەبارەت بە سەربەخۆیی و هەم لە بارەی گۆڕان و ئاڵوگۆڕی (بۆ وێنە لە ئاستی ناوچەیی و جیهانیدا پشت بەستووە بە سیاسەت، یان ئابووری، پشت ئەستوورە بە هۆکارە پێکهاتەییەکان، یان ڕەوتە کۆمەڵایەتییەکان) ئاڕاستە دەکا.

هەڵوێستی بەرفراوانی گریمانەیی «گیدێنز» لە هەڵوێستی زۆربەی ئەو نووسەرە هاوچەرخە نزیکە کە لە مۆدێرنیتەوە دەدوێن. بەتایبەتی ئەو نووسەرانەی کتێبێکی چوار بەرگیان سەبارەت بە (پێشەکی بۆ پێگەیین لە کۆمەڵگا مۆدێرنەکان) نووسیوە. ئەمە تاڕادەیەک دەگەڕێتەوە سەر چاوخشاندنەوە و ئەندێشە کردنەوەیەکی گشتی سەبارەت بە سوننەتی کۆمەڵناسی کلاسیک لە ماوەی دوودەیەی ڕابردوودا، ڕەوتێک کە بۆتە هۆی نزیکایەتی ڕوانگە و بۆچوونەکان لەسەر چەند کێشەیەک. داکۆکیکردنی «گیدێنز» لەسەر شکڵ گرتن، خولّقاندن و پتەوکردنی مۆدێرنیتە بە یارمەتی کۆیەک لە دامەزراوەکان، بەتایبەتی تێکەڵاوی ڕوانگەی بەشێک نووسەرانی بەرگی یەکەمی کۆمەڵەی ناوبراو، دەبێ، یانی کتێبی فۆرم بەندیەکانی مۆدێرنیتە، بەڵام خاڵی جێی سەرنج ئەمەیە کە لە وێنەی «گیدێنز»دا بەشێک لەلایەنە سەقامگیرەکان و شوێنە دیارەکان چالاکیدەریان

نییە. بۆ وێنە: یاسا، کولتوور و جیاکردنەوەی شوێنە گشتی و تایبەتییەکان کە ڕەنگە بابەتی «تایبەتی» یەکێک لە دیارترین تایبەتمەندییەکانی مۆدێرنیتەبن (بڕوانە بەشی چوارەمی بەرگی یەکەم، کتێبی چوار بەرگی ناوبراو، بەشی یەکەمی بەرگی سێ). ئەم خاڵە شاراوە، یان بۆشاییانە پرسیارگەلێک سەبارەت بەگشتی بوونی هەڵسەنگاندنی «گیدێنز» و توانایی ئەو بۆ ڕەتکردنەوەی بەشێکی گواستنەوە تەوەریەکان لەسەر پێوەندی کۆمەڵایەتی و سیاسی ئاڕاستە دەکەن:

لەوانە" وێنە و چوارچێوە بگۆڕەکانی مافی گشتی، گۆڕان و ئاڵوگۆڕ لە شوناسی نەتەوەیی کولتووری، چاو خشاندنەوە و بنیاتنانەوە لەسەر پێوەندی نێوان هەرێمەکانی بنەماڵە و کاری حەقدەست و سیاسەت، یان ئەگەر لە گۆشە نیگایەکی جیاوازەوە بیڕوانین:

گواستنەوە، یان گۆڕینی نێوان پێوەندی جنسی و شار و مەندی، بەشدایکردن لە سیاسەت و ئاسایشی کۆمەڵایەتی. هەر بەم شێوەیە و لە بەرنامەی «گیدێنز» زۆربەی بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان دەور، یان شوێنێکیان لە ئەستۆدا نییە، هەروەها دەبێ وەبیربێنینەوە کە چوارچێوەی گریمانەیی، یان چەمکی ئەویش لە کولتوور و سیاسەتی هاوچەرخدا جێبەجێیەکی تایبەت بۆ بەشێک لە خاڵەکانی گوشاری کلیکی وەبەرچاو ناگرێ، لە ڕاستیدا دەبێ بگوترێ کە لە بەرنامەی «گیدێنز» جێگایەک بۆ ئەمجۆرە بزووتنەوە، یان ڕێکخراو و دامەزراوانە دیاری نەکراوە، چونکە بەپێی بۆچوونەکانی «گیدێنز» بزووتنەوە و ڕێکخراوە ناوبراوەکان بە بەشێک لە مۆدێرنیتە و گەشەسەندنی دانانرێن.

بێجگە لەمە ئەو پێوەندیانەی کە «گیدێنز» لە نێوان بزووتنەوە و کۆمەڵە سەقامگیرەکاندا سازی دەکا، پێوەندی گەلێکی ڕوون و ئاشکرانین، بزووتنەوەی جۆراوجۆر، هەڵوێستی بگۆڕ لە درێژەی زمان (لە کێشە شارستانییەکانەوە هەتا دەگاتە بابەتە بەربڵاوە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکان) و ئاست، یان شوێنی سەقامگیر و جۆراو جۆری ئەوان لە هەر ساتێکی دیاریکراو (ئابووری، سیاسەت، کۆمەڵگای ناوچەیی و...تاد) بە هاسانی لەو بەرنامە گریمانەییەدا جێگیر نابن کە لە بنەڕەتدا پێوەندی نەگۆڕ و حازری نێوان کۆمەڵە سەقامگیرە تایبەتەکان و دەستەبەندییە کۆمەڵایەتییەکان دادەڕێژێ.

ئەگەرچی «گیدێنز» بە دروستی داکۆکی دەکا کە گرینگایەتی گواستنەوە و باوەڕپێکراوی «علّی» دەبێ لە درێژەی زەماندا تایبەت بکرێن بە ڕەهەندە سەقامگیرە

تایبەتەکان بەم حاڵە لێکدانەوەی ئەو سەبارەت بە چەند کێشەیەک، تارادەیەک شاراوە و لێڵە. بە هیچ چەشنێ ئاڵۆزیی بابەتەکان نابنە سەلمێنەری کامڵ بوون و وردبینی لە بابەتە کلیل-یەکان. بۆ وێنە «گیدێنز» ، بە دروستی ڕوونی ناکاتەوە کە دەوڵەتی مۆدێرن چۆن تا چ ڕادەیەک کەوتۆتە دوای سەرمایەداری پیشەکاری و تاچ ڕادەیەک دەتوانێ ببێتە ئامرازێکی کاریگەر بۆ گۆڕانی سیاسی، هەڵوێستی «گیدێنز» لە نێوان تێگەیین لە دەوڵەت وەکو (دەوڵەتێکی سەرمایەداری) و تێگەیین لە (دەوڵەت) وەکو سیستمی دەسەلات. لە هات و چۆدایە، یان بە واتایەکی تر لە لێکدانەوەیدا کە باسی دەوڵەتی نەتەوەیی و سەرمایەدارییەکان دەکا، بالادەستی دژایەتییە چینایەتییەکان لە بەرامبەر دژایەتییە ناچینایەتییەکان و دەسەلاتی ئابووری لە بەرامبەر دەسەلاتی سیاسی، لێڵ و شاراوە دەمێننەوە.

ئاکامی ئەم شاراوەییە زۆر گرنگە چونکە ئەگەر تایبەتمەندی ناسەرمایەدارانەی دەوڵەتی مۆدێرن بەشێوەیەکی گونجاو دابەش نەکرێ و جیاوازی دانەنرێ ناتوانین لە زۆربەی توخمە دیارەکانی مۆدێرن- بۆ وێنە باوەندبوونی پێکهاتەی دەسەلاتی گشتی و قەوارەی سەقامگیر و ڕەنگاو ڕەنگی دەسەلاتێک کە لە ژوور و دەرەوەی دەوڵەت کۆبوونەتەوە- تێبگەین. هەروەها لە زۆربەی هۆکارە تەوەرییەکان کە بۆ خۆگرتنی ڕسکان و شکڵەکانی سیستمی دەوڵەتی حازر حاڵی نابین، یانی هۆکارانێک کە ڕاستەوخۆ دەلکێندرێن بەپێوەندی دوولایەنەی دەوڵەتەکان، تایبەتمەندییە پێکهاتەییەکانی سیستمی سیاسی نێو نەتەوەیی و دیاردەی «ئاسایش»ی بەردەمی دەوڵەتە مۆدێرنەکان، کە ئەمەش ناچاریان دەکا هەتا بە مەبەستی مسۆگەرکردنی ئاشتی، ئامادەی شەڕ بن، ئەگەر بە دروستی لەم هۆکارانە حاڵی نەبین، تێگەیشتنی دروست و گونجاو لەلایەنی «دوور» ی مۆدێرنیتە دەکەوێتە شک و گومانەوە.

لە کۆتایدا ئەو دژوارییانەی سێ بابەتی تریش دەبنە هۆی کەمبوونەوەی ڕادەی ڕازیبوون لە بۆچوونی «گیدێنز» سەبارەت بە نەرمی پاش مۆدێرن.

- یەکەم ئەوەی کە تێگەیینی «گیدێنز» پشت ئەستوور بە هیچ گریمانەیەکی سیاسی نییە هەتا ببێتە هۆی بەردەوامی و خۆڕاگری و تێگەیشتنەکە، یانی گریمانەیەک کە بتوانێ بە شێوەیەکی سیستماک مانای (خێری سیاسی) سەبارەت بە دامەزراو ئەو بابەتە تێکهەڵشێلراوانەی بەردەمی ئێمە دابڕێژرێ و بنیاتی بنێتەوە، تێگەیشتنی خودی «گیدێنز» سەبارەت بە نەزمی کۆمەڵگایەکی مرۆڤی و عادیلانە، کەڵکەڵەی هاوبەش و گشتی لە بەرامبەر چاودێریکردنی هەمیشەیی سەرچاوەکانی جیهان و سیستمی ئابووری، لە باشترین ئاستیدا تێگەیینێکی زۆر ڕوون و ئاشکرا نییە.

-دووەم، ئەو بەرنامە و گەلالە سەقامگیرانەی کە «گیدێنز» ئاراستەیان دەکا و دەروەستی چاو خشاندنەوە و پێداچوونەوەن، چونکە پێوەندی کۆمەڵە سەقامگیرەکان لەگەڵ یەکتر لە دژواری تیۆریزە نەکراوە و بەم هۆیە دەست نیشانکردن، یان زانینی ئەمە کە مەنتیقە سەقامگیرەکان چۆن پێکەوە دادەنیشن، تا ڕادەیەکی زۆر دژوارە.

-سێیەم، ئەمە گرنگە کە کام هۆکار، یان کارگێڕ دەتوانێ ڕێگایەک لە مۆدێرنیتە بە مانای (لایەنی دوور مسۆگەر بکا- یانی بابەتی سەرەکی قۆناغەکانی تێپەڕبوون- هەروابێ بێ وەلامە. تەنانەت کەمترین سەرنجێکیشی پێنەدراوە.

بە کورتی لە بەرنامەی «گیدێنز»دا چەند گرێ و بابەتی بنەڕەتی وەلانراون سەرنجیان نە دراوەتێ، هەڵبەت دارشتنی پرسیاری دژوار و لەبەرامبەر نووسەرێکدا زۆر سانایە، بەلام چاوڕوانی ئەوەی کە نووسەر دەبێ وەلامی گشت پرسیارەکان بداتەوە، چاوەڕوانییەکی نەگونجاوە. هەروەها دارشتنی کێشە و بابەتە جۆراوجۆر و بەربلاوەکان لە بەرامبەر گریمانەنووسێک وەکو «گیدێنز» زۆر بێجێیە و نایەتە بەرچاو، دروست هەر بەم هۆیە کە ئەم گریمانەنووسانە ڕوانگە و بۆچوون گەلێک سەبارەت بە جیهان پێشکەش دەکەن کە تەنیا بە هەمان قەوارەیە، بەڵکو بە جۆرێکە کە دەتوانێ و دەبێ ببێ. ئێمە پێش ئەوەی لێکدانەوە و هەڵسەنگاندنی ئەوان وەکو نیشاندەری ڕێی خۆمان قبوڵ بکەین دەبێ لە ڕێک و پێکی و هەمیشەیی و بوونی دەسەلاتی ئەوان دڵنیا بین.

سەرچاوە:

مدرنیتە و مدرنیسم، مجموعەی مقالات سیاست، فرهنگ ، نظریەهای اجتماعی/ ترجمە و تدوین: حسین علی نوذری- چاپ اول

١٣٧٩ انتشارات نقش جهان- تهران.